

Ádám, hol vagy?

Egy férfi-bibliodrámacsoport tapasztalatai a vezetők szemszögéből

Már hosszú ideje érlelődött bennünk egy férfi-bibliodrámacsoport ötlete, mert szerettük volna kipróbálni, miben adhat többet, miben lehet más egy ilyen munkaforma. Gyakorta okoz küzdelmes helyzeteket, hogy a heterogén csoportokban jóval kisebb arányban vannak jelen férfiak. Ugyanakkor egyre nagyobb igény mutatkozik tematikus férficsoporthoz. Gyülekezetekben is meg-megjelennek kezdeményezések, hogy férfiközösségek, férfikörök jöjjenek létre, ahol megszathatók a férfitellett járó örömök és frusztrációk, ahol támogató, megértő közegre találhatnak a férfiak.

Úgy gondoltuk, a bibliodráma módszere alkalmas lehet az egyéni úton való fejlődés támogatására. Abban is erőt láttunk, hogy ennek tere nem egy gyülekezeti közösség. Egy külső, semlegesebb helyszín segíthet a felszabadultság kialakulásában, az őszinte kérdésfeltevésben, a negatív érzések vállalásában, megélésében.

A csoportot széles körben hirdettük meg, igyekeztünk minél nagyobb merítéssel dolgozni. Örömünkre szolgált, hogy az életkort és a felekezeti háttérrel tekintve színes csoport állt össze. A felekezetköziség és a különféle lelkiségek erőforrássá válhatnak egy csoportban. A résztvevők között voltak nem vallásos emberek is, akik különösen izgalmas színpaltjai lettek a bibliodráma-folyamatnak.

Szerettünk volna lehetőséget biztosítani a résztvevőknek, hogy a férfi-bibliodrámán átéljék a férficsoporthoz tartozó erejét, összetartozását, és mély témákkal érzelmi szinten átéljenek dolgokat.

Fontos kiemelni, hogy a férfi-bibliodrámacsoport nem teljes ellentéte a koedukált formának. Ott is kialakulhat a bizalom, a bibliai találkozásokon keresztül ki-ki dolgozhat a saját témáival. A különbséget a csoport támogató intenzitásában, összetartásában és a speciális férfitémák megjelenésében, egymás hordozásában, a bajtársiasság nagyfokú megjelenésében láttuk.

A történetválasztásban a tanítványok elhívása, a tékozló fiú adták magukat, emellett például Jézus megkísértése vagy Jákób tusakodása a Jabbók-révnél újszerű választás volt részünkről. A rivalizálás megélésével, a határok tartásával, képviselésével kapcsolatos történeteket is szerettünk volna behozni, így esett a választás Jetró tanácsára, a vörös-tengeri átkelésre, illetve arra a történetre, amikor Pál és Apollós elválik egymástól. Különösen izgalmas volt József története, amelyet a különböző férfi szereplők szemszögéből játszottunk el.

Előfeltételezéseinkhez képest (illetve néha váradalmainkkal összhangban) a következőket tapasztaltuk meg a csoportfolyamat során:

1. *Intellektualizáló megnyilvánulások helyett önreflektív megosztások, jó kérdésfeltevések*

A csoport kezdetekor számítottunk arra, hogy a szóbeli megnyilvánulások nagy része erősen intellektualizáló lesz. Egyfelől a férficsoporthoz, különösen a folyamat elején, a csoporton belüli pozíciók kialakulása miatt megjelennek a különféle összehasonlítgatások. Ennek egyik formája az intellektuális képességek fitogtatása. Másfelől a férfiaknak egyébként is igényük van a vitákra, az érvelés különféle formáinak megélésére. Tehát ennek nemcsak az erőviszonyok felmérése miatt van jelentősége, hanem racionális, logikus gondolkodásuk megélésének lehetőségéről is szó van egy olyan körben, ahol megértik.

Az intellektualizáció jelenléte azért nem igazán jó a csoport verbális bejelentkező, megosztókörében, mert ezáltal túlsúlyba kerülnek az általánosságok, illetve az érzelmi, személyes, zsigeri történések helyett túlságosan kognitív irányba tolódik el a kommunikáció.

Csoportunkban azt tapasztaltuk, hogy a tagok hamar megérezték, hogy ez az a közeg, ahol helye van az önreflektív megosztásoknak, az érzéseknek, a kérdéseknek.

2. *Rivalizálás helyett bajtársiasság*

– *horizontális kapcsolódás, többdimenziós, átjárhatóbb szerepek*

Egyik előfeltevésünk az volt, hogy a férfiközösségekre jellemző módon hamar létrejön majd egy „falka”, ahol hangsúlyos szerepe van a hierarchiának és a szerepek rögzülésének, az erőrendnek. A csoporttagok közül hamar kiválasztódik egy vezéralak, akinek a szava nagyobb súllyal számít a csoportban. Mivel azonban elég gyorsan kialakult a bizalmi légkör, ez a dinamika egészen máshogy alakult. A résztvevők már a második alkalommal speciális szerepet szántak a csoportnak. Előtérbe került az az érték, hogy ez egy olyan közösség, ahol a gyengéségen keresztül is megmutatkozhat az erő, a kérdéseknek, dilemmáknak nagyobb értékük van, mint a kész válaszoknak, a jól bejáratott megoldásoknak, utaknak. Ennek köszönhetően nagyon változatos volt a szerepválasztás és a szerepre hívás. Míg a pszicho- és bibliodrámban nem ritka, hogy vannak bejáratott karakterek a csoportban, itt a szerepek dinamikusan változtak. Nem rögzült például, hogy kit hívnak be az Atyais-ten szerepébe. Nem volt állandósult Jézus-karakter, sem „szigorú Isten”, sem „tékozló fiú”. Ebben nagy szerepe volt annak, hogy nem egymás társadalmi szerepeivel találkoztak a tagok, hanem a mögöttük lévő valós emberrel és dilemmáival. A régóta házas, többgyerekes apa nem a „nagy élettapasztalatát” próbálta megvillantani a csoportban, hanem az élethelyzetéből és életkorából adódó dilemmáival dolgozott az istenkapcsolata tükrében. Ez mind az egyéni szerepgyakorlást, mind az Istenről alkotott, néha rosszul rögzült képek változását lehetővé tette.

3. *A szégyen fokozottabb oldódása – tabuk helyett átbeszélés, átélés*

A szégyen jellegzetessége, hogy elszigetel a közösségben. Tabu képződik, amely kimondva-kimondatlanul megjelenik, és rombolja a csoportbizalmat, a játékhoz szükséges szabad légkört. Vajon miért oldódott ez könnyebben ebben a közösségben? Az egyik legfontosabb elemnek e téren a nyitóalkalmat látjuk. Az első találkozózn mindenki megfogalmazhatta, és közösségileg összeraktuk, hogy mi ennek a csoportnak és az egyes tagoknak a célja.

A résztvevők már az elején szabadon, nyíltan és őszintén kimondták azokat a nehézségeiket, amelyeket egy keresztény közösségben egyébként nehezebben szoktak vállalni. Egy lelkes azt mondta: „Nem találok a kapcsolatot Istennel. Nem szívesen olvasom a Bibliát. Ezen szeretnék változtatni.” Egy Istent kereső csoporttag ezt osztotta meg: „Legtöbbször unom az istentiszteleteket. A párom miatt muszáj mennem, de megőrülök. Közben pedig nem tartom magam férfiasnak.” Egy harmadik csoporttag így kezdte: „Borzasztó a kapcsolatom a feleségemmel. Nem akarok elválni, de ezen változtatni kéne. Nem tudom, hogy én mit rontok el.” Egy keresztény közegben aktívan szolgáló tag így indított: „Kiegészítettem. Mondok Istenről dolgokat, amiket nem élek meg. Keresem az első szeretetet.”

Más csoportokban sem ritka, hogy ezek a témák bekerülnek. Ennek a közösségnek talán az volt a sajátossága, hogy már az első alkalommal nagyon sok személyes elakadás megjelent. A többség nem tartotta fontosnak, hogy szebb képet mutasson magáról. Ez egy „cél-tudatos” kör volt. Ha a csoportban nő is lett volna, korábbi tapasztalataink alapján mondhatjuk, hogy egészen más, sokszor inkább versengő dinamika indult volna el.

4. A bizalom gyors kiépülése

Talán ez az intenzív kezdés eredményezte, hogy a tagok hamar levetkőzték a szegényüket. Három tényező segítette a bizalom gyors kiépülését. Egyrészt az, hogy kimondtuk: „A kérdésben és válaszkérésben vagyunk egyek.” Ahogy korábban is írtuk, nem a válaszadásban, sokkal inkább a keresésben voltak aktívak a tagok. Másrészt: „Mindenkinek a saját kérdéseiért és válaszkéréséért felel, ezzel segíti a többieket, és nem a mások felé irányuló direkt tanácsadással.” A többség igyekezett bölcsen használni az időt. Ők már úgy érkeztek, hogy átgondolták, hol is tartanak. Ez nekünk, csoportvezetőknek segítség volt a tervezésben, ugyanakkor spontaneitást is igényelt, mivel a tagok olyan tudatosan hozták a témáikat, hogy fontos volt a történetek és a játéktípusok választásában, hogy e történetekkel minél inkább párbeszédben legyünk. A bizalom gyors épülését harmadrészt a következő segítette: „Ez egy véd- és dacsövetség, ahol bármilyen dilemma elhangozhat. Nincs rossz vagy jó válasz.” Ha valaki olyan folyamatokat látott, amelyek kihívást jelentettek saját istenképe számára, akkor nem állt ellen, hanem kihívást adott magának. Közel engedte magához a nagyon különböző álláspontokat is. Ez nem azt jelenti, hogy elfogadta őket, hanem engedte magának megélni a belső formálódás folyamatát. Ez olyan sajátossága volt a körnek, amely sok keresztény közösségben csak ritkán valósul meg. Gyakran keresünk és találunk is olyan közösségeket, ahol a tagok hozzánk nagyon hasonlóan gondolkoznak, így ez a belső munka elmarad. Ez a csoport ennél heterogénebb volt. E nyitott hozzáállás tehát elengedhetetlen volt, hogy befeszülés helyett bizalom alakuljon ki.

5. Dogmatizmus helyett intimitás az istenkapcsolatban

Nagyon izgalmas volt az istenkapcsolat megjelenése a bibliodráma-játékokban. Jézus és Isten szerepét a csoport leginkább együttérző, legmegbízhatóbb tagjai kapták.

A résztvevők nem az ismert dogmatikai igazságok mentén, hanem az istenkapcsolatban megélt intimitásból fakadóan keresték a válaszokat kérdéseikre. Azaz Isten elfogadó

szeretete, és nem egzakt, objektív igazságok jelentették a válaszkeresés kiindulási alapját. Erre kevésbé számítottunk egy férficsoporthoz, sokkal erősebb dogmatizmust vagy racionalizálást feltételeztünk.

A dogmatizmus veszélye egyébként a magyarázatok keresésében is megjelenhet. E magyarázatok, summázó, moralizáló megnyilvánulások a csoportfolyamat elején még jelen voltak, de nagyon hamar jelentőségüket veszítették és visszaszorultak.

6. Teológiai klisék helyett komplementer válaszok

A teológiai/keresztyén klisék egy-egy helyzet megoldására a dogmatikus megoldásokhoz hasonlóan eleinte megjelentek, de elég hamar kiszorultak a csoport teréből. Nem ezek ismételtetése, begyakorlása jelenthet igazi segítséget a férfivá válás útján. Férfiszerepeinkkel kapcsolatos küzdelmeinkben olyan komplementer válaszok megtalálása, megfogalmazása segít, amelyek találkoznak hétköznapi tapasztalatainkkal, s úgy egészítik ki vagy éppen cáfolják őket, hogy valóban integrálhatók az élettörténetünkbe, egyéni narratívánkba. A klisék zárványokként maradnak meg az egyéni narratívában, mert idegen, kívülről jövő és önmagukban zárt igazságokat tartalmaznak, amelyekkel nem hogy vitatkozni nem lehet, de még interakcióba sem nagyon lehet lépni velük. Például Jézus megkísértésével kapcsolatban ilyen klisé, hogy az embernek ki kell tartania a kísértések között. Ha nem sikerül, nem elég erős a hite, és nem tett meg mindent. Mivel Isten sosem hagy erőn felül megkísértetni („Emberi erőt meghaladó kísértés még nem ért titeket. Isten pedig hűséges, és nem hagy titeket erőtökön felül kísérteni; sőt a kísértéssel együtt el fogja készíteni a szabadulás útját is, hogy el bírjátok azt viselni”, 1Kor 10,13), ezért a baj bennünk lehet. Ehhez képest a csoporttagok a bibliodráma-játékban megélték mentén tágabb összefüggésben szemlélhettek egy ilyen összetett kérdést (például miért engedi meg a kísértést Isten), és azt is megélhették, hogy a kísértő sokszor nem egyértelmű módon kezdi ki az ember hitét, értékrendjét.

7. Csoportidea helyett hitelesség, cél helyett jelenlét

Azt is megtapasztaltuk a csoportban, hogy a férfieszemély helyett a hiteles férfilét keresése és megragadása került a középpontba.

A hitelesség meghatározásában nagy eltérések lehetnek. A csoportban is voltak konzervatívabb vagy épp liberálisabb háttérből érkező tagok, s nagy különbségek is voltak a résztvevők között. Mégis, a csoport mintegy maga szabályozta, hogy körükben mik a hitelesség minőségi összetevői. Ezek a következők voltak: bátorság, az őszinteség, a megküzdés és az érzések felvállalása, az együttérzés kifejezése egymás iránt, illetve önmagunk „nem túl komolyan vétele” (tehát akár nevetni is tudunk magunkon). Ezenkívül a csoportban elég hamar megjelent az a motívum, hogy nem tudunk minden kérdésre választ adni, maradnak kételyek, talányok, nyitott kérdések az életünkben.

A csoportban nem jelent meg egy olyan fejlődési cél, amelyet el kellett volna érni, sokkal inkább jelenlétre hívtuk a csoporttagokat, és ennek gyakorlására bátorítottuk őket a mindennapi életükben is.

*

Visszatekintve nagyon hálásak vagyunk a férfi-bibliodrámacsoport folyamatáért, és újabb csoport indítását tervezzük. Kiváló lehetőség férfiak számára bibliai szereplők bőrébe bújva közelebb kerülni a Szentírás történeteihöz, melyek megdöbbentő módon tudnak megelevenedni a csoport itt és mostjában. Megerősítő az a társas közeg, ahol sokféle visszajelzést, támogatást kaphatnak a csoporttagok, és azt is szép volt látni, hogy milyen egyéni fejlődést indított el vagy segített tovább a bibliodráma. A férficsoprot olyan minősített közeg, amely a mindennapi élettéren, a megszokott gyülekezeti körön túl intim, bizalommal teli közöséget biztosít férfiak számára, hogy létrejöhessen a bajtársiasság légköre, és ki-ki dolgozhasson a saját férfitémáin.

Isten Igéje él és hat, akár olvassák, akár hallgatják, akár játsszák. Vezetőként pedig nagy kiváltság, hogy mindennek a tanúi lehetünk.

A szerzők:

Járay Márton lelkipáter, pszichodráma- és bibliodráma-asszisztens

Thoma László református lelkipáter, pszichodráma- és bibliodráma-vezető

